

บทควมวิจัย

วันที่รับบทความ:

17 ธันวาคม 2565

วันแก้ไขบทความ:

10 เมษายน 2566

วันตอบรับบทความ:

12 เมษายน 2566

กานต์มณี ไวยครุฑ* และ นลินอร นุ้ยปลอด

งานวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180

*ผู้เขียนหลัก อีเมล: kanmanee@vru.ac.th

พระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนเกษตรกรรม และมีสถานที่เชิงประวัติศาสตร์ แหล่งเรียนรู้วิถีเกษตร แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชน และเป็นพื้นที่ในโครงการ OTOP นวัตกรรมงานวิจัยนี้จึงพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนแบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานทรัพยากรชุมชน ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) การสร้างความเข้าใจและการรับรู้ 2) การสำรวจศักยภาพชุมชน ด้านภูมิปัญญา เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 3) การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาลิขสิทธิ์ชุมชนให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน การพัฒนานักสื่อความหมายชุมชน การพัฒนาฐานเรียนรู้กิจกรรมชุมชน การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว ส่งผลให้มีโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบ One day trip 1 โปรแกรม ฐานเรียนรู้กิจกรรมชุมชน ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน บ่อปลาสูงสวิง การทำอาหารพื้นถิ่น บ้านสวนยายทองดี พิพิธภัณฑ์บ้านเรือ และแปลงผักปันสุข หมวกจักสานได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน นักสื่อความหมายชุมชนเพิ่มขึ้นเป็น 20 คน และมีสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวและจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทาง Facebook YouTube ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน 5,000 บาท รายได้จากการท่องเที่ยว 13,473 บาท เงินทุนสะสมของกลุ่ม 1,847 บาท และมีกลุ่มบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าของทรัพยากรชุมชน

คำสำคัญ:

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
การท่องเที่ยววิถีชุมชน
โปรแกรมการท่องเที่ยว
ศักยภาพชุมชน
ทรัพยากรชุมชน

Research Article

Received:

17 December 2022

Received in revised form:

10 April 2023

Accepted:

12 April 2023

Kanmanee Waiyakrud* and Nalin-on Nuiplot

*General Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage,
Klong Luang District, Pathum Thani Province, 13180 Thailand*

*Corresponding author's E-mail: kanmanee@vru.ac.th

Abstract

Krachaeng subdistrict, Bang Sai district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province of Thailand, is a farming community abundant in community resources, including historical sites, agricultural learning resources, and community wisdom. It was also previously designated as a development area under the One Tambon One Product (OTOP) Nawatwithi project. This research aims to develop community-based tourism (CBT) in Krachaeng subdistrict, Bang Sai district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province, through participatory action research. The research process involved three main steps: 1) Creating understanding and awareness, 2) Exploring the community's potential in terms of wisdom, economy, and physical environment, and 3) Developing tourism potential by establishing community products that meet standards, training community interpreters, developing community learning bases, designing tourism programs, and enhancing public relations through various media platforms. The research findings indicate the successful implementation of a one-day trip program and the establishment of six community learning bases, including Historical Community, Uncle Swing's Fish Pond, Local Cooking, Grandma Thongdee Garden House, House of Boat Museum, and Happy Vegetable Plots. Moreover, the community product, wicker hats, has been developed to meet product standards, and 20 interpreters have been trained. Tourism-related media, such as Facebook and YouTube channels, have been created to promote and sell community products. As a result, the community has generated income of 144 USD from product sales, 388 USD from tourism activities, and has accumulated funds totaling 53 USD. Additionally, a tourism management group has been established, leveraging community resources to create and enhance their value.

Keywords:

Phra Nakhon Si Ayutthaya province
Community based Tourism
Tourism program
Community potential
Community resources

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย การท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นเครื่องมือสร้างรายได้ สร้างงาน และสร้างความเป็นอยู่ของผู้คนให้ดีขึ้น รวมถึงสร้างประโยชน์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม มีการสร้างงานถึง 4.37 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2562 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.61 ของการจ้างงานทั่วประเทศ และสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศด้านการท่องเที่ยวถึง 3.01 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.79 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Strategy and Plan Division, Ministry of Tourism & Sports, 2021)

เขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี อ่างทอง และสิงห์บุรี เน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการท่องเที่ยวซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างรายได้ สร้างงาน สร้างอาชีพ ให้กับประชาชนในท้องถิ่น กระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างกว้างขวาง ลดความเหลื่อมล้ำทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2562 ค่าใช้จ่ายของผู้เยี่ยมชมในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางมีมูลค่า 29,800.82 ล้านบาท โดยเป็นค่าใช้จ่ายของผู้มาเยือนชาวต่างชาติ 8,277.86 ล้านบาท และชาวไทย 21,522.96 ล้านบาท ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง 28,079 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 2.27 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง โดยแบ่งเป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง 13,924 ล้านบาท และมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศทางอ้อมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 14,155 ล้านบาท และจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่สุด 8,292,809 คน และนักท่องเที่ยวพักนาน 3 วัน คิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจประมาณ 16,535 ล้านบาท สะท้อนให้เห็นว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำ

เจ้าพระยาตอนกลาง นอกเหนือจากภาคการผลิตอื่น ๆ (Strategy and Plan Division, Ministry of Tourism & Sports, 2021)

จากวิกฤตการณ์โควิด 19 ภาคการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบเป็นอย่างมากและส่งผลกระทบต่อภาระหนี้ของเม็ดเงินในระบบเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างรายได้ สร้างงาน สร้างอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น และช่วยให้เศรษฐกิจในประเทศฟื้นตัวจากวิกฤตโควิด 19 และเติบโตอย่างยั่งยืน แต่การท่องเที่ยวจะเกิดความยั่งยืนได้นั้นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวคือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการเห็นพ้องในเรื่องความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่มาจากความคิดริเริ่มโครงการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติโดยกลุ่ม องค์การ ที่เป็นเสมือนตัวนำให้มีความเปลี่ยนแปลง

สถานการณ์ที่เป็นอยู่เดิม

ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในที่ราบลุ่มติดกับแม่น้ำน้อย และมีคลองชลประทานไหลผ่านทิศเหนือติดต่อกับตำบลบ้านกลิ้ง ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอบางปะอินและอำเภพระนครศรีอยุธยา ทิศใต้ติดต่อกับตำบลบ้านแป้ง ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลช้างน้อยและตำบลแคออกแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 หมู่ ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านหนองสรวง จำนวน 70 ครัวเรือน ประชากร 295 คน หมู่ที่ 2 บ้านกระแซง จำนวน 108 ครัวเรือน ประชากร 294 คน หมู่ที่ 3 บ้านกระแซงใต้ จำนวน 96 ครัวเรือน ประชากร 345 คน หมู่ที่ 4 บ้านกระแซงเหนือ จำนวน 111 ครัวเรือน ประชากร 402 คน และหมู่ที่ 5 บ้านสองตอน จำนวน 100 ครัวเรือน ประชากร 323 คน รวม 485 ครัวเรือน 1,669 คน จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2564 ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาทำสวนร้อยละ 80 ค่าขายร้อยละ 7 พนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมร้อยละ 6 รับราชการและรัฐวิสาหกิจร้อยละ 5 และอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 2 สภาพทางสังคมคนในชุมชนกระแซงมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ มีวิถีชีวิตแบบชาวนาชาวไร่ อยู่ร่วมกันแบบเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความรักความใกล้ชิดสนิทสนมกันและเป็นชุมชนที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในครัวเรือน (Krachaeng Sub-district Administrative Organization, 2021)

ในปี พ.ศ. 2561 ตำบลกระแซง มีการสร้างพื้นที่ OTOP นวัตกรรม โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางไทร เนื่องจากตำบลกระแซงมีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาของคนในตำบลที่สามารถนำมาต่อยอดและสร้างรายได้ให้กับคนในตำบลได้ดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัดกระแชง ซึ่งสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย และมีปูชนียวัตถุพระประธานประจำอุโบสถปางมารวิชัย พระประธานประจำศาลาการเปรียญปางมารวิชัย พระพุทธรูปปางไสยาสน์ยาว 6 เมตร ที่ประดิษฐานในวิหาร รวมถึงภาพวาดโบราณที่บอกเล่าเรื่องราวในอดีตและพิพิธภัณฑวัตถุโบราณ ซึ่งล้วนมีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ ดังภาพที่ 1 (Figure 1)

แหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิต บ้านสวนยายทองดี ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอบางไทร ให้เป็นโคกหนองนาโมเดล โดยจัดสรรพื้นที่ขนาด 14 ไร่ เป็นพื้นที่นา พื้นที่สวน และแหล่งน้ำ เป็นเกษตรกรรมแบบวิถีพอเพียง ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการทำนาปลอดสารเคมี การทำน้ำปลาสำหรับบริโภคในครัวเรือน การจักสานเครื่องใช้สำหรับครัวเรือน การปลูกผักและเลี้ยงไก่แบบพึ่งตนเอง ดังภาพที่ 2a (Figure 2a) บ่อปลาลงสวิง สำหรับการ

เรียนรู้วิธีการเลี้ยงปลาเพื่อเพาะพันธุ์ขาย และเลี้ยงไว้ดูเล่น มีปลาหลากหลายชนิด เช่น ปลากัด ปลาการ์ฟ ปลาสวาย และปลาพื้นถิ่น ดังภาพที่ 2b (Figure 2b) และเปิดเป็นบ่อตกปลาสำหรับกีฬาตกปลา และวางข้าวโฮมสเตย์ ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบวิถีชีวิตชุมชน มีห้องพักจำนวน 3 ห้อง เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวจำนวนไม่เกิน 10 คน

ผลิตภัณฑ์ชุมชน เรือกระแชงจำลอง ซึ่งเป็นสินค้า OTOP 5 ดาวของชุมชน เป็นผลิตภัณฑ์จากเศษไม้สัก ภูมิปัญญาด้านการจักสานไม้ไผ่และจักสานผักตบชวา เช่น กระจาด กระดัง กระเป่า ตะกร้า หมวก กุ้ง ดังภาพที่ 3 (Figure 3) โดยไม้ไผ่ที่ใช้ในการจักสานเป็นไม้ไผ่สีสุกเป็นพืชประจำถิ่นในชุมชน เนื่องจากปลูกในเกือบทุกหลังคาเรือน

จากสถานการณ์โควิด 19 ในปี พ.ศ. 2563 ทำให้แหล่งท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในชุมชนต้องหยุดชะงัก และในปี พ.ศ. 2564

Figure 1 The reclining Buddha of Ayutthaya period

(a)

(b)

Figure 2 (a) Cultivation activities at Baan Suan Yai Thong Dee and (b) Raising betta fish

Figure 3 (a) Ruang Khao Homestay, (b) 5-star OTOP products carved various types of boats, (c) Bamboo weaving and (d) Water hyacinth weaving

โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลสร้างรากแก้วให้ประเทศแบบบูรณาการ 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย เพื่อฟื้นฟูด้านเศรษฐกิจ ด้วยนโยบายโมเดลเศรษฐกิจ BCG หรือโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน วางแผนร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยการจัดประชุมทบทวนผลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้พบว่า ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ แต่ขาดการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว กิจกรรมในชุมชนไม่มีความหลากหลาย เป็นเพียงการศึกษาตามแหล่งเรียนรู้เท่านั้น นักสื่อความหมายในชุมชนมีเพียงผู้นำชุมชนที่มีจำนวน 5 คนเท่านั้น หากผู้นำชุมชนไม่สะดวกก็ไม่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้ และการให้ข้อมูลของชุมชนกับบุคคลภายนอกมีข้อจำกัด ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว จึงนำมาสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวของตำบลกระแซง โดยการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวกระแซงมีดี และชุมชนต้องการให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชุมชนและต้องการให้ภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่มีในชุมชนได้เผยแพร่ออกไปให้คนภายนอกได้รู้จักชุมชนมากยิ่งขึ้น และนำมาซึ่งรายได้ ความรักในบ้านเกิด ความภาคภูมิใจให้กับตนเองและลูกหลานต่อไปในอนาคต

กระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับของชุมชนเป้าหมาย

กระบวนการที่ 1 การสร้างความเข้าใจและการรับรู้

การประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ โดยการจัดประชุมและคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมแบบจำเพาะเจาะจงจากผู้สนใจพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ผู้เข้าร่วมประกอบด้วยผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 2 คน สำนักงานเกษตรอำเภอบางไทร จำนวน 2 คน กำนัน จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน เกษตรอำเภอบางไทร จำนวน 2 คน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ จำนวน 5 คน และนักวิชาการ จำนวน 4 คน รวม 27 คน องค์การบริหารส่วนตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยประเด็นในการประชุมร่วมกันประกอบด้วย การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนด้านองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวและสิ่งที่ต้องการพัฒนา

การระดมความคิดเห็นและวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวหลัก 5A โดยให้สมาชิกในชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ศักยภาพ ซึ่งพบว่า 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) คือแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัดกระแซง และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นอกชุมชนในระยะไม่เกิน 10 กิโลเมตร จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ วัดป้อมแก้ว (หลวงพ่อบ้าง) วัดหน้าต่างนอกวัดหน้าต่างใน (หลวงพ่อบ้าง) แหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตในตำบล จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ บ้านสวนยายทองดี และบ่อปลาสูงสง และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เนื่องจากชุมชนมีที่ตั้งทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำน้อย สามารถจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำและสามารถจัดกิจกรรมทางน้ำได้ 2) การเข้าถึง (Accessibility) การเดินทางและเส้นทางคมนาคม สามารถเดินทางโดยรถยนต์ ถนนทางหลวงหมายเลข 347 การเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทาง รถตู้จากพิวจอร์พาร์ครังสิต – เสนา ออชญา การเดินทางในจังหวัดด้วยรถโดยสารประจำทาง ตลาดเจ้าพรหม – บางไทร เส้นทางเดินทางเข้าถึงชุมชนเป็นถนนลาดยางกว้าง 6 เมตร 2 ช่องทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยรถกระบะของชุมชน จักรยานชุมชน และรถยนต์และความปลอดภัยในการเดินทางเพราะการสัญจรไม่พลุกพล่าน 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ภัตตาคารหรือร้านอาหารภายในชุมชน ประกอบด้วย ร้านอาหารในโรงแรมธัญเวลเนสเดสทินั้นซ์ ร้านอาหารบ่อปลาสูงสง และร้านอาหารสุริยาโกชนาภายนอกชุมชน ระยะทางไม่เกิน 10 กิโลเมตร ประกอบด้วย ร้านอาหารสองไร่ สโลว์ไลฟ์ ร้านอาหารนาดีมีสุข ร้านอาหารครัวข้าวหอม by เชฟอู๋ 4) บริการเสริม การบริการที่พัก (Accommodation) โรงแรมหรือที่พัก ภายในชุมชน โรงแรมธัญเวลเนสเดสทินั้นซ์ รวงข้าวโฮมสเตย์ ภายนอกชุมชน ระยะทางไม่เกิน 10 กิโลเมตร สตาร์โฮเต็ล โรงแรมเอื้อนสุนทร และโฮมสเตย์บางไทร 5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) การบริการนำเที่ยวโดยนักสื่อความหมายในชุมชน กิจกรรมการเลี้ยงปลาสวยงามและเลี้ยงปลาตามธรรมชาติ การทำอาหารพื้นถิ่น และกิจกรรมด้านการจักสาน

กระบวนการที่ 2 การสำรวจศักยภาพชุมชน

ผู้เข้าร่วมในการสำรวจ คือ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน สมาชิกในชุมชน จำนวน 5 คน และนักวิชาการและนักวิจัย จำนวน 3 คน รวม 12 คน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยว โดยพบว่า

1. ด้านภูมิปัญญา ชุมชนมีภูมิปัญญาด้านอาชีพ ประกอบด้วย การทำนา การทำเกษตร การเลี้ยงปลา ซึ่งมีฤดูกาลผลิตตลอดทั้งปี ภูมิปัญญาด้านงานหัตถกรรมจักสาน โดยการจักสานไม้ไผ่และจักสานผักตบชวา ซึ่งดำเนินการผลิตช่วงว่างระหว่างวัน และภูมิปัญญาด้านการทำอาหารชุมชน มีทั้งอาหารคาวและอาหารหวาน แต่ภูมิปัญญาเหล่านี้ยังไม่มีการสื่อความหมาย

2. ด้านเศรษฐกิจ คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาภายในครัวเรือนจะปลูกพืชกินได้ ด้านผลิตภัณฑ์ ชุมชนมีเรือกระแซงจำลองเป็นผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP และผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานราชการ ชุมชนต้องการพัฒนาให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

3. ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชุมชนกระแซงมีสถานที่ให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และร่วมกิจกรรมได้ ในชุมชนมีบ้านเรือ และพิพิธภัณฑ์บ้านเรือ ดังภาพที่ 4a (Figure 4a) เป็นแหล่งรวบรวมเรือหลายชนิดทั้งในอดีตและปัจจุบัน ตัวอย่างเรือที่เก็บสะสมได้แก่ เรือบด เรือมาส เรืออีแปะ เรือม้า เรือกระแซง และเรือชนิดอื่น ๆ ซึ่งหาชมยากในปัจจุบัน สวมลัเบอร์รี่ ดังภาพที่ 4b (Figure 4b) มีพื้นที่ประมาณ 10 ไร่ มีการแปรรูปลัเบอร์รี่เป็นแยมขนมและน้ำลัเบอร์รี่ สามารถเรียนรู้วิธีการแปรรูปลัเบอร์รี่และการทำอาหารพื้นถิ่น โดยปกติจะทำการผลิตน้ำลัเบอร์รี่ แยมตามฤดูกาล โดยมีกลุ่มสมาชิกที่เป็นแม่ครัวชุมชน จำนวน 7 คน ช่วยกันผลิตแต่ยังขาดทักษะในการสื่อสารและการถ่ายทอดด้านการทำอาหาร โรงปลูกเมล่อน ดังภาพที่ 4c (Figure 4c) เป็นพื้นที่สาธารณะที่ชุมชนช่วยกันสร้างและได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานเกษตรอำเภอบางไทร เพื่อเป็นพื้นที่ให้คนภายนอกพื้นที่เข้ามาศึกษาดูงานการปลูกเมล่อน แต่ปัจจุบันโรงปลูกเมล่อนมีสภาพรกร้างซึ่งชุมชนเห็นว่าสามารถทำเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรได้ โดยการทำแปลงปลูกผักสลัดชุมชน และโรงผลิตปุ๋ยชุมชน ดังภาพที่ 4d (Figure 4d) และการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยดินกระแซง ซึ่งมีผู้นำชุมชนเป็นประธานกลุ่ม โรงทำปุ๋ยแห่งนี้ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานเกษตรอำเภอบางไทร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวบ้านทำปุ๋ยเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้จากอาชีพประจำ มีสมาชิกในกลุ่ม 21 คน โดยสมาชิกแต่ละคนจะหมุนเวียนกันผลิตปุ๋ยตามจำนวนสั่งผลกำไรที่ได้จากการผลิตปุ๋ยจะแบ่งปันกันในกลุ่มสมาชิก ซึ่งสมาชิกทุกคนมีความรู้ในการผลิตทุกขั้นตอนและสามารถเป็นวิทยากรให้กับผู้ที่สนใจ ชุมชนเห็นว่าโรงผลิตปุ๋ยชุมชนแห่งนี้สามารถใช้เป็นฐานเรียนรู้กิจกรรมชุมชนสำหรับสอนวิธีการทำปุ๋ยดิน

กระบวนการที่ 3 การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้มาตรฐาน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจักสานไม้ไผ่ให้ได้มาตรฐานซึ่งผลิตภัณฑ์เดิมมีจุดอ่อน คือ เส้นดอกที่นำมาใช้มีเส้น เนื้อผิวไม้ไม่เรียบ ฝีมือการปักเย็บไม่สม่ำเสมอ หรือช่วงการสานไม่สม่ำเสมอ ดังนั้นจึงปรับปรุงในส่วนของวัตถุดิบไม่ให้มีเส้น ด้วยวิธีการจักตอกแบบตามลายไม้ และหากยังพบเนื้อผิวที่ไม่เรียบจะใช้ไฟเทียนลน สำหรับฝีมือการปักเย็บและการจักสานที่ไม่สม่ำเสมอ ได้จัดการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ หลังจากนั้นจึงเปิดการอบรมให้ความรู้การยื่นขอรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีวิทยากรจากสำนักงาน

Figure 4 (a) Boat house, (b) Mulberry garden, (c) Community melon houses and (d) Community fertilizer production house

มาตรฐานอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 15 คน เป็นสมาชิกที่สนใจนำผลิตภัณฑ์เข้ารับคำแนะนำเพื่อปรับแก้ไขผลงาน ซึ่งมีผลงานผ่านการประเมิน 1 ราย คือผลิตภัณฑ์จักสานหมวกไม้ไผ่ เนื่องจากมีความละเอียดในการปักเย็บ ฝั่มมีความสม่ำเสมอ และมีความพิถีพิถันในการคัดเลือกวัตถุดิบ ไม้ไผ่ไม่มีเสี้ยน และมีการเก็บซ่อนปมเรียบร้อย โดยได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เลขที่ มพช.40/2559 ดังภาพที่ 5 (Figure 5)

2. การพัฒนานักสื่อความหมายชุมชน

การพัฒนานักสื่อความหมายชุมชน เพื่อให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชน ในด้านประวัติศาสตร์ และฐานเรียนรู้กิจกรรมชุมชน มีขั้นตอนดังนี้ การประชาสัมพันธ์เปิดรับสมัครผู้สนใจเป็นนักสื่อความหมายชุมชนให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวกระแสมิติ การจัดอบรม “นักสื่อความหมาย” ให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวกระแสมิติ โดยเกณฑ์การคัดเลือก คือ ความสนใจและความถนัดของผู้เข้าร่วมอบรม เงื่อนไขในการร่วมอบรม คือ ผู้เข้าร่วมอบรมต้องเป็นตัวแทนชุมชนในการต้อนรับนักท่องเที่ยว มีผู้สนใจเข้าร่วมอบรมจำนวน 20 คน

ผลการอบรมมีนักสื่อความหมายในแต่ละกิจกรรมดังนี้ นักสื่อความหมายด้านประวัติศาสตร์ 2 คน นักสื่อความหมายฐานเรียนรู้ปลาสวยงาม 2 คน นักสื่อความหมายด้านการทำอาหารพื้นถิ่น 7 คน นักสื่อความหมายวิถีชีวิตชาวนา 2 คน นักสื่อความหมายด้านภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสาน 2 คน นักสื่อความหมายผลิตภัณฑ์

Figure 5 Wicker hat products adhering to community product standards (No. CM.40/2559)

ชุมชนการทำเรือกระแซง 2 คน นักสื่อความหมายพิพิธภัณฑสถานเรือ 1 คน นักสื่อความหมายการปลูกผักสลัด 2 คน และการทดสอบองค์ความรู้ผ่านการปฏิบัติ โดยการจำลองผ่านโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

3. การพัฒนาฐานเรียนรู้ชุมชน

การจัดตั้งฐานเรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชุมชน โดยคัดเลือกบ้านของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีสมาชิก 4 คน ให้ความยินยอมเปิดบ้านเป็นฐานเรียนรู้ โดยเป็นฐานเรียนรู้เดิมในโครงการ OTOP นวัตกรรม ได้แก่ 1) ฐานเรียนรู้บ้านสวนยายทองดี 2) ฐานเรียนรู้บ่อปลาสูงสวิง และ 3) ฐานเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน วัดกระแซง และฐานเรียนรู้ใหม่ ได้แก่ 1) ฐานเรียนรู้พิพิธภัณฑสถานเรือ 2) ฐานเรียนรู้อาหารพื้นถิ่น สวนมัลเบอร์รี่ และฐานเรียนรู้ของชุมชนคือ 3) ฐานเรียนรู้แปลงผักบ้านสุขชุมชน ซึ่งพัฒนาจากแปลงปลูกเมล่อน รวมเป็นฐานเรียนรู้ท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 6 ฐาน หลังจากนั้นชุมชนร่วมกันพัฒนาปรับปรุงฐานเรียนรู้ เช่น ฐานเรียนรู้แปลงผักบ้านสุขชุมชนมีการพัฒนาปรับปรุงโรงเรือนใหม่ เนื่องจากวิธีการปลูกและการดูแลเมล่อนกับการปลูกผักสลัดที่ไม่เหมือนกัน ชุมชนจึงร่วมกันปรับพื้นที่ โดยการขุดร่องพื้นที่ให้แปลงผัก จำนวน 20 แปลง ปรับวิธีการให้น้ำผักด้วยการใช้สปริงเกอร์ และในส่วนของหลังคาปรับใช้สแลนในการลดแสงให้กับแปลงผัก และปรับผ้าใบด้านข้างโรงเรือนให้มีการม้วนขึ้นลงได้ เพื่อให้อากาศถ่ายเท เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้จะไม่รู้สึกร้อนหรืออึดอัด ดังภาพที่ 6a (Figure 6a) นอกจากนั้นแล้วชุมชนร่วมกันจัดทำป้ายฐานเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นจุดเช็คอินและเป็นป้ายชี้บอกสถานที่ จำนวน 4 ป้าย ได้แก่ 1) ป้ายฐานเรียนรู้พิพิธภัณฑสถานเรือ 2) ป้ายฐานเรียนรู้แปลงผักบ้านสุขชุมชน 3) ป้ายฐานเรียนรู้บ้านสวนยายทองดี และ 4) ป้ายชื่อชุมชนจำนวน 1 ป้าย ดังภาพที่ 6b (Figure 6b)

4. การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว

การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวในโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลกระแซง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยตัวแทนของชุมชน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการในชุมชน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้นำชุมชน นักท่องเที่ยว นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ใช้หลักการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว มีการกำหนดช่วงเวลาของการเที่ยวที่เหมาะสม จำนวนวันในการจัดนำเที่ยว วันเวลา กิจกรรม การเดินทางเข้าสู่ชุมชน การกำหนดราคา และต้นทุนที่เกิดขึ้น โดยชุมชนร่วมกันนำข้อมูลที่ได้มากำหนดจุดศึกษาในเส้นทางการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรชุมชน การจัดลำดับความน่าสนใจในเส้นทาง กำหนดโปรแกรมที่มีตารางเวลาตั้งแต่ช่วงเวลาเช้าถึงเย็น ในโปรแกรมท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้สถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนและสัมผัสวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรม เช่น การทำอาหารพื้นถิ่น การจักสานไม้ไผ่ การทำนา การปลูกผักสลัด เป็นการสื่อถึงอัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในวิถีเกษตรพอเพียง ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้ประสบการณ์การใช้ชีวิตแบบวิถีชุมชนเกษตร

พอเพียง โดยชุมชนร่วมกันพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวในรูปแบบวันเดียวทริปเพียงรูปแบบเดียว เนื่องจากชุมชนยังไม่มีความพร้อมด้านที่พักภายในชุมชน ซึ่งต้องใช้งบประมาณในการปรับปรุงจำนวนมาก ในอนาคตชุมชนมีแนวคิดที่จะจัดรูปแบบโปรแกรมให้มีความหลากหลายและจัดโปรแกรมแบบพักค้างคืนภายในชุมชน สำหรับโปรแกรมท่องเที่ยวในรูปแบบวันเดียวทริปดังภาพที่ 7 (Figure 7) นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวขั้นต่ำ 10 คนขึ้นไป ราคาต่อคน 499 บาท แต่ละจุดจะมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน การเดินทางสามารถเลือกพาหนะในชุมชน ได้แก่ บริการรถกระบะ รถจักรยาน หรือรถยนต์ส่วนบุคคลได้ รายละเอียดกิจกรรมโปรแกรมมีดังนี้

08.30–09.00 น. จุดที่ 1 ฐานเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน วัดกระแซง จตุรรมพล นักท่องเที่ยวจะได้กราบขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน และทราบประวัติความเป็นมาของชุมชน โดยฟังเรื่องเล่าจากนักสื่อความหมายชุมชน

09.00–09.30 น. จุดที่ 2 ฐานเรียนรู้บ่อปลาสูงสวิง บ่อปลาสูงสวิง มีปลาหลากหลายชนิด เช่น ปลากัด ปลาการ์ตูน ปลามอส และปลาพื้นบ้าน ปลาสวาย ปลาช่อน ปลาหมอ ปลาดุก และปลาอื่น ๆ มีการสอนวิธีการเลี้ยงปลาและผสมพันธุ์ปลาแต่ละชนิด ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้จากเจ้าของบ่อปลาโดยตรง

09.30–10.00 น. เบรก รับประทานอาหารว่าง น้ำมัลเบอร์รี่ และขนมใส่ไส้ (ขนมพื้นถิ่น)

10.00–13.00 น. จุดที่ 3 ฐานเรียนรู้การทำอาหารพื้นถิ่น นักท่องเที่ยวจะได้ทำกิจกรรมประกอบอาหารพื้นถิ่น แกงส้มดอกโสน ปลาเค็มทอด โดยมีนักสื่อความหมายด้านการทำอาหารพื้นถิ่นเป็นผู้ดูแลและสอนการทำอาหาร โดยนักท่องเที่ยวเป็นผู้คัดเลือกเมนูอาหาร มีทั้งเมนูอาหารคาวที่สามารถเลือกทำได้ และนำอาหารมารับประทานร่วมกันทั้งอาหารคาวและอาหารหวาน

13.00–14.00 น. จุดที่ 4 ฐานเรียนรู้บ้านสวนยายทองดี กิจกรรมในฐานเรียนรู้จะสอนวิธีการทำนาตามช่วงฤดูกาล เช่น ในช่วงเกี่ยวข้าวก็จะได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเกี่ยวข้าว ช่วงฤดูกาลดำนา ก็จะเรียนรู้ผ่านกิจกรรมดำนา ช่วงเตรียมดินก็จะเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเตรียมดิน ช่วงฤดูข้าวกำลังเจริญเติบโตก็จะเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกำจัดศัตรูพืชในช่วงฤดูกาลนั้น ๆ นอกจากนั้นบ้านสวนยายทองดียังมีการสอนการทำน้ำปลา และการจักสาน ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นของฝาก มีทั้งน้ำปลาและเครื่องจักสาน

14.00–14.30 น. จุดที่ 5 ฐานเรียนรู้พิพิธภัณฑสถานเรือ กิจกรรมเดินชมเรือโบราณ และผลิตภัณฑ์ชุมชน มีเรือโบราณหลายชนิดที่ใช้ในการสัญจรช่วงฤดูน้ำหลาก เช่น เรือมาสนขนาดใหญ่ เรืออี่แปะ เรือบด เรือม้า และเรือชนิดอื่น ๆ นอกจากนั้นยังมีการจำหน่ายเรือแกะสลัก ซึ่งเป็นสินค้า OTOP 5 ดาว ของชุมชน

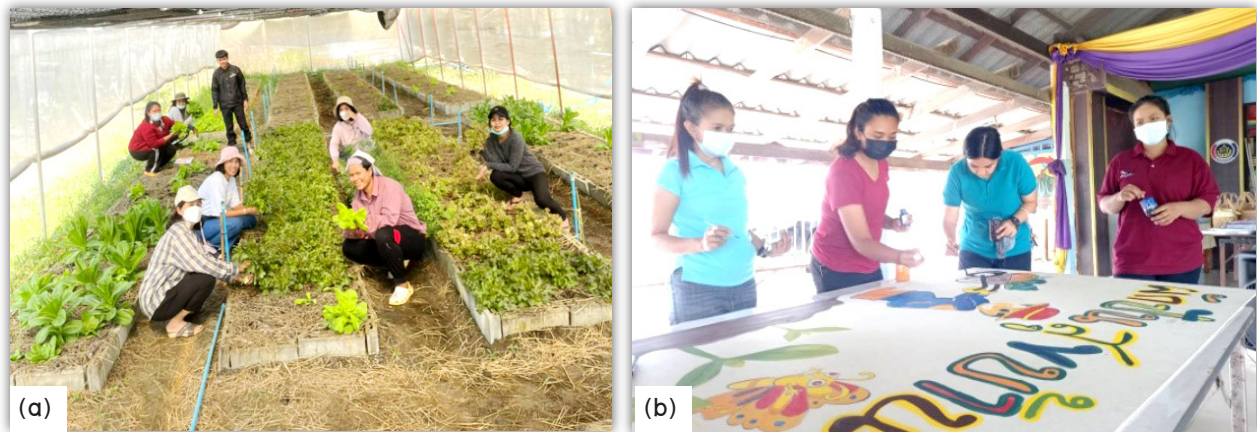

Figure 6 Community participation in the development of vegetable plots; (a) Improving the area for growing vegetables and (b) Vegetable plot learning base sign

Figure 7 One-day trip tour program

14.30–15.30 น. จุดที่ 6 ฐานเรียนรู้แปลงผักบ้านสุขชุมชน และรับประทานอาหารว่าง กิจกรรมปลูกผักสลัด โดยนักสื่อความหมายชุมชนจะสอนวิธีการปลูกและการดูแลรักษา หากนักท่องเที่ยวท่านใดสนใจนำไปปลูกที่บ้าน ก็จะมีการจำหน่ายแบบยกถาดให้กับนักท่องเที่ยว

15.30–16.30 น. แวะซื้อของฝากผลิตภัณฑ์ชุมชน ณ ศาลาประชาคมชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์จักสาน ผักปลอดสารพิษ

5. การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนและผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านสื่อออนไลน์ มีดังนี้ จัดอบรมให้ความรู้กับสมาชิกในชุมชน เรื่องการสร้างสื่อออนไลน์ด้วยเพชฌัญและยูทูบ มีผู้เข้าร่วมอบรม จำนวน 30 คน โดยนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ หลังจากนั้นสมาชิกในชุมชนร่วมกันสร้างเพชฌัญในชื่อ กระแสมิติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแชร์

ข้อมูลชุมชนและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน มีผู้ติดตาม จำนวน 583 คน ดังภาพที่ 8a (Figure 8a) การพัฒนาคลิปวิดีโอของในสื่อออนไลน์ ยูทูบชื่อ เทียวกระแซง เป็นคลิปวิดีโอที่เล่าเรื่องราวการท่องเที่ยวชุมชน 1 วัน ในตำบลกระแซง เป็นการนำเที่ยวชุมชนตามฐานเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน เหมาะสำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่ต้องการหาประสบการณ์เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ในสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยสามารถเข้าชมได้ในช่องทางยูทูบ <https://www.youtube.com/watch?v=da7umcxK658&feature=share> ผลของการพัฒนาสื่อ มีผู้เข้าร่วมชมคลิปวิดีโอ จำนวน 196 วิว ดังภาพที่ 8b (Figure 8b) และหน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมโดยการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดทำสื่อลงในยูทูบชื่อ แฮปปี้วันดิ ตะลุยอยุธยา One day trip ไปกินของเด็ดเที่ยววิถีชุมชน กับโครงการ VRU U2T สำนักงานสภากินแบ่งรัฐบาล จัดทำสื่อลงในยูทูบชื่อ EP11 สลากสรรสร้างเพื่อชุมชน ปี 2 บ้านกระแซง

ผลการประเมินความพึงพอใจการจัดการท่องเที่ยวดังตารางที่ 1 (Table 1) โดยวิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นแบบเจาะจง ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 คน โดยเกณฑ์การประเมินมี

ทั้งหมด 5 ด้าน ในแต่ละด้านมีคะแนนเต็ม 5 คะแนน ประกอบด้วย 1) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 2) ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านความสามารถในการเข้าถึงของแหล่งท่องเที่ยว 5) ด้านบริการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีเพียงด้านเดียวที่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งชุมชนจะนำมาใช้ในการปรับปรุงต่อไป โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้มีการปรับปรุงในเรื่องของสถานที่พักในชุมชน ชุมชนจึงปรับปรุงให้มีโฮมสเตย์ในชุมชน

นอกจากนั้นแล้วผลผลิตในด้านการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวมีการกำหนดตัวชี้วัดในการเข้าร่วมติดตามในสื่อเฟสบุ๊ก ในช่วงระยะเวลาภายใน 6 เดือน ต้องมีผู้ติดตามจำนวนอย่างน้อย 500 คน ผลการประชาสัมพันธ์ มีผู้เข้าร่วมติดตามจำนวน 583 คน เป็นไปตามตัวชี้วัดที่ตั้งไว้สำหรับสื่อยูทูบ มีการกำหนดตัวชี้วัดในการเข้าชมอย่างน้อยจำนวน 500 วิว ผลการประชาสัมพันธ์มีผู้เข้าร่วมชมจำนวน 196 วิว ไม่เป็นไปตามตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ ชุมชนจึงต้องทำการปรับปรุงเรื่องช่องทางการสื่อสารผ่านสื่ออื่น ๆ เช่น เฟสบุ๊กส่วนบุคคลของสมาชิกในชุมชน

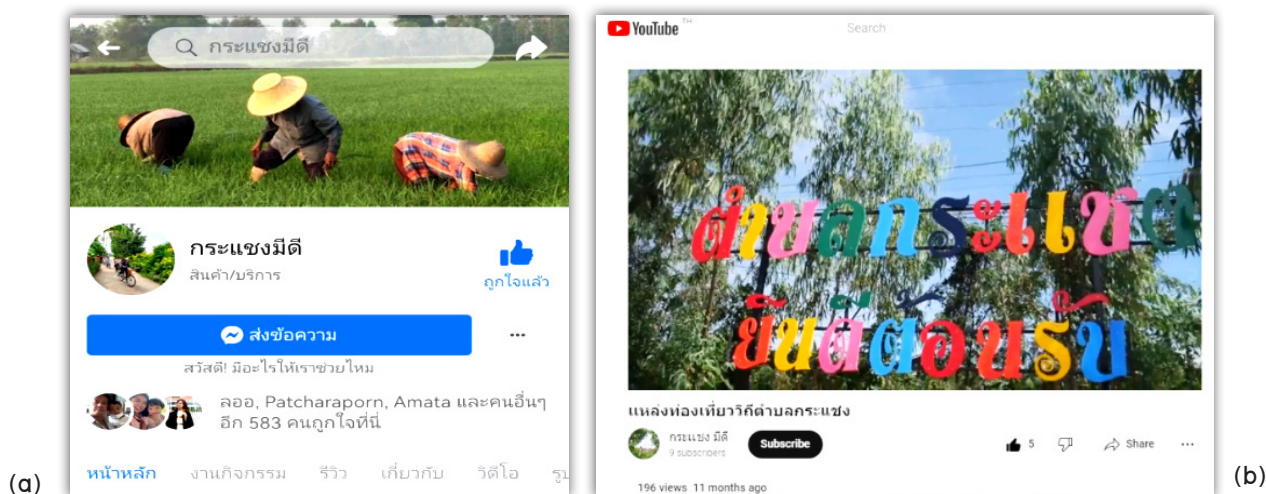

Figure 8 Media; (a) Facebook: Krachaeng Mee Dee and (b) Media Online Youtube: Travel Krachaeng

Table 1 Satisfaction with tourism management

Satisfaction with tourism management	Result	Level
1) Facilities	3.69	High
2) Attractiveness in tourist attractions	3.89	High
3) Activities in tourist attractions	3.96	High
4) Accessibility of tourist attractions	3.86	High
5) Additional services in tourist attractions	3.37	Moderate

ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ใช้

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว (Dickman, 1996) ประกอบด้วย สถานที่ท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่ต้องประกอบด้วย องค์ประกอบ 5A คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น สิ่งดึงดูดใจประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจเชิงธรรมชาติ เช่น ภูเขา ทะเล น้ำตก แม่น้ำ ลำคลอง และสิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์เรียนรู้ 2) ความสะดวกในการเดินทาง (Access) การคมนาคมขนส่งและความสะดวกในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้นักท่องเที่ยว อาทิ น้ำ ไฟ โทรศัพท์ ห้องสุขา และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร โรงพยาบาล ธนาคาร สำนักงานไปรษณีย์ และการบริการในกรณีฉุกเฉิน 4) การบริการที่พัก (Accommodation) ควรมีจำนวนที่พักที่เพียงพอ พร้อมทั้งมีความหลากหลายด้านราคาและบริการที่เหมาะสม และ 5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) กิจกรรมต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวและช่วงเวลาพักผ่อนของนักท่องเที่ยว ตำบลกระแซงนำองค์ประกอบ 5A มาใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและนำมาใช้ในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว (Route tourism development)

การพัฒนาเส้นทางสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถพบเห็นหรือเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว และจุดที่น่าสนใจต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวกและปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น ซึ่งเส้นทางสำหรับนักท่องเที่ยวอาจเป็นการใช้เส้นทางร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของคนท้องถิ่น หรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาใหม่เฉพาะเป็นพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยวก็ได้ โดยการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวจะต้องมีการสำรวจ สังเกตการณ์จากพฤติกรรม รวมถึงแนวโน้มที่ควรจะเป็นการจัดเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งควรเริ่มต้นจากการพิจารณาที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ แล้วจัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ จากนั้นจึงพิจารณาความสามารถในการเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้าด้วยกันและการจัดเส้นทางอาจเป็นในลักษณะวงบรรจบ เส้นทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะจัดในลักษณะที่เป็นวงล้อมหรือวงบรรจบ เนื่องจากจะทำให้นักท่องเที่ยวได้

พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดเส้นทาง โดยไม่ต้องย้อนกลับเส้นทางเดิม (Somyot et al., 2015)

หลักการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว

โปรแกรมการท่องเที่ยว (Tour program) เป็นการบริการทางการท่องเที่ยวที่ผู้ให้บริการท่องเที่ยว เช่น บริษัทจัดนำเที่ยว หรือชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอขายแก่นักท่องเที่ยว โปรแกรมทัวร์จะรวมกิจกรรมและบริการที่นักท่องเที่ยวได้รับและจ่ายค่าบริการในอัตราที่เหมาะสมแล้วต่อหนึ่งโปรแกรม หลักการการออกแบบหรือพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยว (Enoch, 1996) เป็นการศึกษาในเชิงการประยุกต์หลักการไปสู่การออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Boonwanno et al., 2020) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Khamkerd et al., 2020)

องค์ประกอบที่สำคัญของโปรแกรมการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) สถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งกิจกรรม 2) พาหนะ 3) อาหาร 4) สิ่งอำนวยความสะดวก 5) มัคคุเทศก์ 6) ราคาและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวควรทราบ และ 7) ที่พัก หากเป็นโปรแกรมที่ค้างคืน (Enoch, 1996; Kaewnuch, 2019) โปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ในรูปแบบการท่องเที่ยวมวลชน (Mass tourism) ส่วนใหญ่จัดโดยบริษัททัวร์ไปเมืองต่าง ๆ หลาย ๆ เมือง มีราคาถูกกว่าการท่องเที่ยวแบบเดินทางเอง แต่มีความยืดหยุ่นน้อยกว่า โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบนี้เรียกอีกอย่างว่าแพ็คเกจทัวร์ ได้รับความนิยมในช่วงศตวรรษที่ 19 (Enoch, 1996) หรือแม้กระทั่งก่อนการระบาดของโรคโควิด 19 เช่น ทัวร์จีนที่เดินทางมาเที่ยวประเทศไทย อย่างไรก็ตามรูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่นิยมเดินทางด้วยตนเองในกลุ่มขนาดเล็ก และชื่นชอบการทำกิจกรรมท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์และคุณค่ามากขึ้น โปรแกรมการท่องเที่ยวจำนวนมากในปัจจุบันจึงถูกออกแบบและนำเสนอขายโดยชุมชนท้องถิ่นที่ทำการท่องเที่ยวและจัดโปรแกรมในเส้นทางภายในชุมชนหรือในชุมชนใกล้เคียง โดยมีระยะเวลาของโปรแกรมแบบครึ่งวันหนึ่งวัน และ 2 วัน 1 คืน

การออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวที่เสนอขายโดยชุมชนท้องถิ่นมีขั้นตอนต่อไปนี้ 1) การสำรวจอัตลักษณ์ ความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน 2) การออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวและทดสอบโปรแกรม การทดสอบโปรแกรมการท่องเที่ยว (Familiarization trip) หรือ Fam trip เป็นคำศัพท์ทางการท่องเที่ยวที่โดยทั่วไปหมายถึง การที่ผู้ให้บริการการท่องเที่ยวนำกลุ่มคนจำนวนหนึ่งไปยังสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ร่วมพิจารณาประเมินความน่าสนใจของสถานที่นั้น ๆ ทั้งนี้ Fam trip เป็นกิจกรรมที่นำมาใช้ในขั้นตอนของการทดสอบกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ออกแบบใหม่เพื่อให้กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง

เช่น นักท่องเที่ยว นักวิชาการ บริษัทนำเที่ยว มาร่วมประเมินและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจและเป็นไปได้ในเชิงการตลาด (Anintya et al., 2020) การตั้งราคาขาย และการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้ต้องสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในทุกขั้นตอนของการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวรวมถึงการบริการนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตามโปรแกรมนั้น ๆ (Kaewnuch, 2019; Boonwanno et al., 2020; Khamkerd et al., 2020)

แนวคิดการมีส่วนร่วม

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของการดำเนินงานเป็นผลมาจากชุมชนจะต้องมีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลง (Chinnopong, 2008) ทั้งนี้ความเห็นพ้องต้องกันนั้นต้องมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อปฏิบัติการดังกล่าว หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมคือ ประชาชนมีส่วนร่วมรับทราบหรือรับรู้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานของโครงการตั้งแต่เริ่มต้นหรือการร่วมงานตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดการตัดสินใจในโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ การมีส่วนร่วมถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลต่าง ๆ หรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจปฏิบัติรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวบุคคลและชุมชน

แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนต้นแบบด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดลำปางเกิดเป็นนวัตกรรมพัฒนาครุต้นแบบออกแบบตัดเย็บผลิตภัณฑ์ชนเผ่า และสร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ (Tonglad et al., 2020) ชุมชนที่อาศัยวัฒนธรรมชุมชนหรือทุนทางวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งต้นของการพัฒนา ฉะนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่เชื่อมโยงทุนชุมชนเข้ากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนและนวัตกรรมชุมชนใหม่ เช่น ผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ของชุมชนการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวจึงให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการเพื่อสร้างการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชนสามารถส่งเสริมความมีคุณค่าประชาธิปไตยที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาวางแผนตัดสินใจและร่วมรับผลประโยชน์ในกระบวนการที่เกิดขึ้นจึงสามารถนำไปสู่การสร้างความเท่าเทียมกันของประชาชนในการตัดสินใจปัญหาแก้ไขปัญหา รวมถึงยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน (Chancheu et al., 2015)

แนวคิดท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรการนำทรัพยากรของชุมชนตามบริบทของพื้นที่มาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่าง

สร้างสรรค์ที่มุ่งสร้างประสบการณ์ที่ดีกับนักท่องเที่ยว ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานเกษตรกรรม เพื่อให้เกิดรายได้จากทั้งทางตรงและทางอ้อมจากกิจกรรมการท่องเที่ยว พร้อมทั้งเกิดการอนุรักษ์วิถีชีวิตและรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรที่ดี (Na Songkhla, 2013) โดยการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชนอย่างเหมาะสมและสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Yaemsuksawat et al., 2019) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะขึ้นอยู่กับลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การสาธิตให้ความรู้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรการดำเนินกิจการในเชิงพาณิชย์และการท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน (Kongdit et al., 2017) และควรให้ความสำคัญในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานและการเสริมสร้างประสบการณ์ในพื้นที่ด้วยชุมชนเองผ่านการสื่อสารข้อมูลวิถีชีวิตของชุมชนด้วยกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ (Pongwirithon & Pakvipas, 2016)

การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ด้านเกษตรและการผสมผสานกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผสมผสานกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวโดยตรง จากการลงมือปฏิบัติร่วมกับชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องสร้างความภาคภูมิใจและก่อให้เกิดรายได้แก่เกษตรกรควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน (Suwanvijit, 2018) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีศักยภาพอาจมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างพลังคนรุ่นใหม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นในการเป็นผู้นำทางการท่องเที่ยวของชุมชน (Raksathip & Thongma, 2020)

สถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานที่ได้รับมาตรฐาน มผช. แล้วนั้นชุมชนนำไปต่อยอดการตลาดให้เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชน เพื่อให้ผู้ซื้อได้ใช้สินค้าที่ได้รับรองมาตรฐานและให้นักท่องเที่ยวมั่นใจในการเรียนรู้ด้านการจักสานว่าผู้ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดมีความชำนาญ ควรแก่การให้คุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ การพัฒนาฐานเรียนรู้ชุมชน จำนวน 6 ฐานเรียนรู้ โดยชุมชนยอมเปิดใจ เปิดบ้าน และนำภูมิปัญญาที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษออกมาเผยแพร่เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชุมชน โปรแกรมการท่องเที่ยวจำนวน 1 โปรแกรม โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการทดลองและเป็นเจ้าบ้าน

ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว กลุ่มบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 1 กลุ่ม ส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว มีการแบ่งงานกันรับผิดชอบ เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เกิดการทำงาน กลุ่มของชุมชนซึ่งมีช่วงอายุที่แตกต่างกัน โดยการสร้างความเข้าใจ ร่วมกันของคนในชุมชน และมีการจัดสรรรายได้ให้กับกลุ่มอย่างเป็นธรรม

จากผลการดำเนินงานตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2564 – กรกฎาคม พ.ศ. 2565 มีผู้เข้ามาศึกษาดูงาน จำนวน 2 กลุ่ม รวมจำนวน 27 คน เป็นรายได้ 13,473 บาท รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนหมวกจักสาน จำนวน 20 ใบ เป็นรายได้ 5,000 บาท ทำให้ปัจจุบันกลุ่มมีเงินสะสมจากกิจกรรมการท่องเที่ยวและการจำหน่ายหมวกจักสาน เป็นจำนวนเงิน 1,847 บาท การนำทรัพยากรชุมชนมาเพิ่มคุณค่าและมูลค่าเกิดเป็นรายได้โดยการนำไม้ไผ่สีสุก ซึ่งเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถย่อยสลายตามธรรมชาติ ชุมชนเกิดการเรียนรู้เทคโนโลยี โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและสินค้าชุมชน ได้แก่ การใช้อุปกรณ์โทรศัพท์มือถือสร้างสื่อเพชบุรี ญูป ใน การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและสินค้าชุมชน

ผลกระทบและความยั่งยืน ของการเปลี่ยนแปลง

ด้านเศรษฐกิจ เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านการท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาฐานเรียนรู้ในชุมชน และผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ทำจากวัตถุดิบธรรมชาติ เช่น ผลิตภัณฑ์จักสาน ซึ่งผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างมูลค่าและคุณค่าเกิดเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเห็นคุณค่า เพิ่มประสบการณ์ที่ดีและต่อยอดความหลากหลายทาง

ชีวภาพและวัฒนธรรมโดยเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้นแล้วยังส่งผลต่อการกลับคืนถิ่นของคนรุ่นใหม่ให้หันกลับมาลงทุนที่มีอยู่ในชุมชน กลุ่มเปราะบางในชุมชนมีอาชีพเสริมคือการจักสานและต้อนรับนักท่องเที่ยว

ด้านสังคม เกิดการพัฒนากลุ่มในการทำงานด้านการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ให้คนในชุมชนมีความเชื่อมั่นการนำเสนอปัญหา นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนภายนอก นอกจากนั้นยังปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชน ให้รู้จักใช้เวลาว่างเพื่อส่วนรวม ส่งเสริมให้เกิดการสร้างแรงจูงใจให้กับคนรุ่นใหม่ได้เข้ามาร่วมพัฒนาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างพลังให้กับชุมชน เกิดเป็นความรักความสามัคคี มีความร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ก่อให้เกิดความตระหนักและภาคภูมิใจในบ้านเกิดของตน

ด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยการเผยแพร่ภูมิปัญญาในกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การนำไม้ไผ่มาสานเป็นเครื่องใช้ซึ่งเป็นวัตถุดิบธรรมชาติสามารถย่อยสลายได้ง่าย เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่สร้างความเสียหายให้กับธรรมชาติ และผลจากแนวคิดนี้สามารถขยายแนวคิดให้ชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในด้านอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ภายใต้แผนงานโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลสร้างรากแก้วให้ประเทศแบบบูรณาการ 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย ในกิจกรรมการสร้างและพัฒนา Creative Economy (การยกระดับการท่องเที่ยว) งบประมาณปี 2564

References

- Anintya, L., Firdaus, M. M., & Desianty, S. (2020). Familiarization trip strategy to introduce Jakarta textile museum to foreign tourists. *Technium Social Sciences Journal*, 11(1), 96–103.
- Boonwanno, S., Leaheem, K., & Limpradit, B. (2020). Cultural tourism route development in Takua Pa old town, Phang Nga province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 21(1), 1–14. (in Thai).
- Chancheu, C., Chantharaksa, W., & Boonart, K. (2015). *The searching for network of community tourism management with the community – based research to the lower northern network of community tourism*. (Research report). Bangkok: The Thailand Research Fund. (in Thai).

- Chinnophong, P. (2008). *Tourism industry*. Pathumthani: Valaya Alongkorn Rajabhat University. (in Thai).
- Dickman, S. (1996). *Tourism: An introductory text*. (2nd edition). Australia: Hodder Education.
- Enoch, Y. (1996). Contents of tour packages: A cross cultural comparison. *Annals of Tourism Research*, 23(3), 599–616.
- Kaewnuch, K. (2019). Influencing factors on tour program design in creative community based tourism. *WMS Journal of Management*, 8(2), 49–59. (in Thai).
- Khamkerd, T., Chaiyo, P., Sangiemsilp, P., Therawat, J., Rueangrit, U., & Chuayphen, P. (2020). Development of community agricultural tourism by multilateral organization in Wang–yang community, Suphan Buri province. *Area Based Development Research Journal*, 12(6), 432–450. (in Thai).
- Kongdit, S., Promsilp, V., Ratanapongtra, T., Rangmeesrisuk, J., & Nawatnatee, T. (2017). Suitable participation agro – Tourism patterns and activities in Sam Ruan community, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. *Area Based Development Research Journal*, 9(4), 314–326. (in Thai).
- Krachaeng Sub–district Administrative Organization. (2021). Community information report. Retrieved December 5, 2022, from: <http://www.Krachaeng.go.th>. (in Thai).
- Na Songhla, T. (2013). *Model of agricultural resources management for sustainable agro – Tourism in Changklang district, Nakorn Si Thammarat province*. (Doctoral dissertation). Prince of Songkhla University, Faculty of Natural Resources, Earth Science. (in Thai).
- Pongwiritthon, R., & Pakvipas, P. (2016). Guidelines for creative agriculture tourism activity development of highland community Mae Rim district, Chiang Mai province: Roses farms. *Panyapiwat Journal*, 8(1), 79–90. (in Thai).
- Raksathip, N., & Thongma, W. (2020). Human resources development for agro – Tourism in Mae Tha sub–district, Mae On district, Chiang Mai province. *Dusit Thani College Journal*, 14(1), 179–190.
- Somyot, K., Sukapirom, R., & Insai, S. (2015). *The development of tourism route for participate learning of Dutai, Nan city district, Nan province*. (Research report). Nan: Nan Community College.
- Strategy and Plan Division, Ministry of Tourism & Sports. (2021). Tourism for good enhancing our quality of life in tourism cluster. Retrieved December 4, 2022, from: <https://anyflip.com/zzfck/qobc>.
- Suwanvijit, W. (2018). Creative tourism activities for elderly tourist in the basin community of Khlong Pa Payom – Khlong Ta Nae, Phatthalung province. *Area Based Development Research Journal*, 10(6), 514–529. (in Thai).
- Tonglad, P., Janasak, S., Changsaard, S., Tikapanya, T., Tongtanee, P., Kruaphung, S., & Kanjanapan, C. (2020). Practical model of community development for tribal fabric production development to promote community based tourism, Lampang province. *Area Based Development Research Journal*, 12(1), 59–76. (in Thai).
- Yaemsuksawat, Y., Raksamueng S., & Ngamsnit, S. (2019). Management of agro – Tourism in Rayong province. *Journal of MCU Social Science Review*, 8(4), 136–144. (in Thai).